

## Grund- og nærhedsnotat

Folketingets Europaudvalg  
Folketinget  
Christiansborg  
1240 København K

### **Europa-Kommissionens forslag til Rådets afgørelse om ændring af beslutning 2007/198/Euratom om oprettelse af et europæisk fællesforetagende for ITER og fusionsenergiudvikling og om tilståelse af fordele til det.**

#### **KOM (2018) 445 endelig**

##### **1. Resumé**

*Kommissionen har den 7. juni 2018 fremsat forslag til Rådets afgørelse om ændring af beslutning 2007/198/Euratom om oprettelse af et europæisk fællesforetagende for ITER og fusionsenergiudvikling og om tilståelse af fordele til det.*

*En vellykket opførelse og drift af ITER er afgørende for den europæiske køreplan for fusionsenergi, som udgør en overordnet målrettet vej mod fusionselektricitet og nyder bred opbakning fra aktører inden for fusionsenergiforskningen i Europa.*

*Kommissionen foreslår, at afsætte 5,4 mia. EUR (2018-priser) til ITER i perioden 2021-2027.*

##### **2. Baggrund**

Kommissionen fremsatte den 7. juni 2018 et forslag til afgørelse om ændring af beslutning 2007/198/Euratom om oprettelse af et europæisk fællesprojekt for ITER og fusionsenergiudvikling og om tilståelse af fordele til det. Retsgrundlaget for denne rådsafgørelse er artikel 47 i Euratomtraktaten, hvoraf det fremgår, at Rådet med enstemmighed træffer afgørelser vedrørende Fællesskabets deltagelse i et fællesforetagendes finansiering. Denne afgørelse udgør den grundlæggende retsakt for den periode, som dækkes af den næste flerårige finansielle ramme, og den vil være grundlaget for vedtagelsen af Kommissionens årlige finansieringsafgørelser. Kommissionens afgørelser muliggør overførslen af midler til Fusion for Energy i løbet af perioden 2021-2027.

Denne afgørelse omfatter også de administrative udgifter for Kommissionen i forbindelse med Fusion for Energy og ITER-organisationen, den bredere strategi og andre relevante aktiviteter i perioden 2021-2027.

Kommissionen forventer, at fusionsenergi vil spille en vigtig rolle i fremtidens europæiske energilandskab som en praktisk taget uudtømmelig, klimavenlig energikilde. Dette forslag til Rådets afgørelse har til formål at sikre finansiering til fortsat europæisk deltagelse i ITER-projektet, der sigter mod afgørende videnskabelige gennembrud inden for udvikling af fusionsenergi.

4. juni 2018

**Uddannelses- og  
Forskningsministeriet**  
Jura og Internationale forhold

Børsgade 4  
Postboks 2135  
1015 København K  
Tel. 3392 9700  
Fax 3332 3501  
ufm@ufm.dk  
www.ufm.dk

CVR-nr. 1680 5408

Ref.-nr.  
18/027496-07

Den europæiske deltagelse i ITER-projektet er baseret på den aftale, der blev undertegnet i november 2006 mellem syv globale partnere, Euratom, USA, Rusland, Japan, Kina, Sydkorea og Indien. Det unikke ITER-projekt er det første af sin art og udviklet gennem et internationalt forskningssamarbejde, som giver mulighed for synergieffekter og mobilisering af finansielle ressourcer, som ikke ville være mulige for en enkelt stat.

Som vært for projektet i henhold til ITER-aftalen har Europa en stærkere retlig forpligtelse under ITER-aftalen og har følgelig indtaget en ledende rolle i projektet med en andel på 45 % af opførelsesomkostningerne (de andre ITER-medlemmers andel er på ca. 9 % hver) for at sikre en rettidig færdiggørelse af anlægget. Dette forslag til Rådets afgørelse ændrer Rådets beslutning (2007/198/Euratom) af 27. marts 2007 om oprettelse af et europæisk fællesforetagende for ITER og fusionsenergiudvikling og om tilståelse af fordele til det med henblik på at danne grundlag for finansiering af aktiviteterne i forbindelse med dette fællesforetagende (i det følgende benævnt "Fusion for Energy" eller "F4E") for perioden 2021-2027 i henhold til Euratomtraktaten.

Uddannelses- og  
Forskningsministeriet

Rådets beslutning fra 2007 var allerede blevet ændret ved Rådets afgørelse 2013/791/Euratom af 13. december 2013 for at tillade en finansiering af fusionsenergiaktiviteterne. Nærværende forslag, som følger samme logik, bygger på Euratom-traktatens artikel 47 og vedrører Euratoms deltagelse i finansieringen af fællesforetagendet under den flerårige finansielle ramme for 2021-2027. Kommissionen anfører, at den aktuelle foreslåede ændring giver mulighed for at sikre finansieringen af projektet for den næste flerårige finansielle ramme, men at dette ikke forhindrer, at andre medlemmer af fællesforetagendet end Euratom kan yde frivillige bidrag, jf. artikel 12, stk. 1, litra c), i fællesforetagendets vedtægter.

ITER-Rådet godkendte i 2016 en ajourført tidsplan og overslag over omkostningerne i forbindelse med færdiggørelsen af ITER-anlægget. Den nye tidsplan tager sigte på at nå den første plasmaproduktion i december 2025 som det tidligste teknisk mulige tidspunkt for ITER-anlægget, med fuld drift ved brug af deuterium-tritium-brændstof (den såkaldte deuterium-tritium-fase) anslået til 2035. Denne tidsplan er sammen med de tilknyttede reviderede omkostninger grundlaget for det nye referencescenarie for ITER-projektet. Der er ikke heri taget højde for uforudsete udgifter, hvorfor det forudsættes, at alle større risici kan afbødes.

I sin meddelelse til Europa-Parlamentet og Rådet for Den Europæiske Union, "EU's bidrag til en reform af ITER-projektet", af 14. juni 2017 og det ledsagende arbejdsdokument fra Kommissionens tjenestegrene fremlagde Kommissionen som følge af forsinkelser og budgetoverskridelser et overslag over omkostningerne for opførelsesfasen (kun for Europa). For perioden 2021-2027 blev beløbet fra EU-budgettet, herunder Kommissionens administrative udgifter i forbindelse med Fusion for Energy-opgaver og andre relevante aktiviteter, anslået til ca. 6,1 mia. EUR (2018-priser).

Den 12. april 2018 vedtog Rådet for Den Europæiske Union konklusioner på grundlag af Kommissionens meddelelse og bekræftede på ny Euratoms fortsatte engagement i færdiggørelse af ITER-projektet. Rådet erklærede, med den klare forudsætning at dette ikke forgreb forhandlingene om MFF'en, at det vil bestræbe

sig på at stille ressourcerne til rådighed for aktiviteterne under Fusion for Energy inden for den flerårige finansielle ramme for perioden 2021-2027. På dette grundlag bemyndigede Rådet Kommissionen til at godkende det nye referencescenarie for ITER-projektet (omfang, tidsplan og omkostninger) på vegne af Euratom på ITER-Rådets møde på ministerplan.

Overførslen vil blive rettet ind efter den periode, som den flerårige finansielle ramme dækker, og løbe i syv år. Ifølge ITER-aftalen vil ITER-projektet i første omgang strække sig over 35 år (dvs. indtil 2042). Der bliver således brug for efterfølgende rådsafgørelser om den videre finansiering af Euratoms bidrag til dette projekt.

En vellykket opførelse og drift af ITER er afgørende for den europæiske køreplan for fusionsenergi, som udgør en overordnet målrettet vej mod fusionselektricitet og nyder bred opbakning fra aktører inden for fusionsenergiforskningen i Europa. Kommissionen vurderer, at programmet vil fremme synergi- og komplementaritetseffekter med fusionsforskningsaktiviteter, der finansieres inden for rammerne af Euratomprogrammet for forskning og uddannelse 2021-2025. Denne afgørelse vil også gøre det muligt at færdiggøre de aktiviteter, der gennemføres inden for rammerne af aftalen om den bredere strategi mellem Euratom og Japan, og supplere det internationale samarbejde inden for rammerne af ITER-aftalen.

Uddannelses- og  
Forskningsministeriet

### 3. Formål og indhold

Med forslaget foretages der en ændring af beslutning 2007/198/Euratom på følgende måde:

1. I artikel 4, stk. 3, anføres det, at Euratoms vejledende bidrag til fællesforetagendet for perioden 2021-2027 og de tilknyttede støtteudgifter for samme periode fastsættes til 5,4 mia. EUR (2018-priser).
2. I artikel 4, stk. 4 anføres det, at ovennævnte beløb også kan dække udgifter til forberedelse, overvågning, kontrol, audit, evaluering og andre aktiviteter samt udgifter, der er nødvendige for at forvalte og gennemføre denne afgørelse, herunder administrative udgifter, og evaluering af opfyldelsen af afgørelsens målsætninger. Det kan desuden omfatte udgifter til undersøgelser, møder mellem eksperter og udgifter i forbindelse med informationsteknologinet med henblik på behandling og udveksling af oplysninger, eksempelvis informationsteknologiværktøjer i virksomheder og anden teknisk og administrativ bistand, som er påkrævet i forbindelse med forvaltningen af denne afgørelse.
3. Artikel 5b udgår.
4. I artikel 5c indsættes, at evalueringer skal gennemføres, så resultaterne kan indgå i beslutningsprocessen, herunder at der senest i 2024 gennemføres en midtvejsevaluering, samt at Kommissionen senest i 2031 skal have foretaget en endelig evaluering af afgørelsen.
5. I artikel 5d indsættes bestemmelser vedrørende informations- og kommunikationstiltag vedrørende afgørelsen og dens forsanstætninger og resultater.

#### 4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet har endnu ikke udtalt sig om forslaget til afgørelse.

#### 5. Nærhedsprincippet

Kommissionen anfører i forslaget, at initiativet falder ind under EU's enekompetence, jf. artikel 101 i Euratom-traktaten. Nærhedsprincippet finder derfor ikke anvendelse.

ITER spiller en central rolle i EU's langsigtede strategi for ren energi, forsyningssikkerhed og konkurrenceevne. Som sådan kan det ikke gennemføres ved hjælp af industriinitiativer på dette stade af den teknologiske udvikling, og offentlig intervention er påkrævet. Denne investering giver Europas højteknologiske industrier og små og mellemstore virksomheder (SMV) en værdifuld mulighed for at innovere og udvikle spinoff-produkter til brug uden for fusionsenergiesektoren (f.eks. inden for energisektoren generelt, luftfarten, sundhedssektoren og højteknologisk udstyr).

Uddannelses- og  
Forskningsministeriet

Da retsgrundlaget for ITER er en international aftale, som Euratom er part i, er foranstaltninger på EU-plan mere effektive og virkningsfulde, og giver mulighed for samaordning af foranstaltninger med henblik på at opfylde EU's forpligtelser. At samle ressourcer og ekspertise er altafgørende for opførelsen af ITER, og en EU-indsats er absolut påkrævet for den kritiske masse af ressourcer og viden fra forskellige områder, teknologier og forskningsinfrastruktur og industrier, der kræves til opførelsen af dette projekt, der er det første af sin art.

Følgelig giver en indsats på EU-plan ifølge Kommissionen resultater, som usammenhængende nationale udgifter ikke vil kunne nå for så vidt angår en række strategiske prioriteter: i) forsyningssikkerhed, ii) muligheder for langsigtet vækst og udvikling af europæisk viden, teknologi og industri samt strukturering af EU's F&U-indsats, iii) forbedringer af kvalitet og innovation gennem eksponering for EU-dækkende og global konkurrence og iv) mobilisering af EU's potentiale/forhandlingsposition på globalt plan.

Regeringen er enig i Kommissionens vurdering af, at nærhedsprincippet er overholdt.

#### 6. Gældende dansk ret

Ikke relevant.

#### 7. Konsekvenser

##### Lovgivningsmæssige konsekvenser

Forslaget har ikke i sig selv lovgivningsmæssige konsekvenser.

##### Økonomiske konsekvenser

Meddelelsen vurderes at have erhvervsøkonomiske, samfundsøkonomiske og statsfinansielle konsekvenser for Danmark.

Hvad angår de erhvervsøkonomiske og samfundsøkonomiske konsekvenser så anfører Kommissionen, at målrettede høringer af interesserede parter har

bekræftet, at EU's investering i opførelsen af ITER medfører fordele for Europas industri og forskerkredse. Dette blev gentaget i et arrangement for industrien i december 2017, som viste, at fusionsenergi allerede giver industrien konkrete forretningsmuligheder og har en positiv indvirkning på beskæftigelsen, den økonomisk vækst og innovationen samt har positive virkninger, som rækker ud over områderne fusion og energi.

Hvad angår de statsfinansielle konsekvenser så foreslår Kommissionen, at finansieringsrammen for gennemførelsen af programmet fastlægges til 5,4 mia. EUR (2018-priser).

Forudsat en dansk finansieringsandel på 2 pct., vil Danmarks *indirekte* bidrag til programmet udgøre ca. 108 mio EUR i perioden 2021-2027.

De *direkte* statsfinansielle konsekvenser for Danmark består i, at Danmark som medlemsland i fællesforetagnet (Fusion 4 Energy - F4E) direkte bidrager efter en fast fordelingsnøgle til F4E's budget (§ 19.53.01.20) med ca. 0,65 % af det samlede budget uden for EU-budgettet. Danmarks bidrag i perioden 2021-2035 må forventes at være ca. 4 mio. kr. (2018-priser). Dette svarer til niveauet for det nuværende årlige danske bidrag.

Uddannelses- og  
Forskningsministeriet

## 8. Høring

Grund- og Nærhedsnotatet har været i høring i EU-Specialudvalget for Forskning med høringsfrist den 3. juni 2018. Høringen gav ikke anledning til bemærkninger

## 9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Det forventes, at medlemsstaterne generelt vil forholde sig positive til forslag til forordning.

## 10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Regeringen lægger vægt på, at udgiftsniveauet i næste MFF samlet set holdes på 1 pct. af EU27's BNI, og at alle EU-budgettets udgifter skal afholdes inden for dette loft. Inden for disse rammer er det regeringens holdning, at der skal ske en indholdsmæssig omprioritering af EU's udgifter, så EU-budgettet i højere grad målrettes EU-merværdiskabende tiltag, herunder bl.a. vækst- og konkurrenceskabende initiativer og excellencebaseret forskning.

Regeringen er enig med Kommissionen i fornuften i på europæisk niveau at bidrage til udviklingen af fusionsenergi som en bæredygtig energikilde. Regeringen har støttet opførelsen af ITER og ønsker i udgangspunktet, at ITER skal fortsætte, idet regeringen også tidligere har noteret sig, at EU som "værtspart" ikke kan trække sig ud af projektet inden for rammerne af den internationale aftale.

Regeringen har været meget bekymret for en række forhold, herunder særligt projektets fordyrelse for EU og de deltagende lande samt projektets begrænsede omkostningskontrol. Regeringen har derfor lagt betydelig vægt på, at projektets styring, ledelse og omkostningskontrol forbedres markant.

Med udgangspunkt i vedtagelsen af rådskonklusionerne den 12. april 2018 vurderer regeringen, at projektstyring og budgetlægning er forbedret i forhold til situationen i 2010.

Regeringen lægger vægt på, at drøftelser vedrørende ITER ikke foregriber forhandlingerne om den kommende finansielle ramme, idet regeringens hovedprioritet for MFF-forhandlingerne er at realisere et samlet udgiftsniveau svarende til 1,00 pct. af EU's BNI.

#### **11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg.**

Sagen har ikke tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg. Europaudvalget fik den 8. marts 2018 fremsendt samlenotat vedrørende rådskonklusioner om en reform af ITER projektet.